

Roadmap

Preventie introductie Afrikaanse varkenspest

**Voortgangsrapportage uitvoering
Taskforce AVP**

juni 2020 - juni 2022

Inhoud

Inleiding.....	3
Thema 1 Varkenshouderij.....	3
Thema 2 Wilde zwijnen	4
Thema 3 Menselijk handelen.....	4
Thema 4 Bestrijden aan de bron.....	5
Conclusies	5
Bijlagen: overzicht aanbevelingen vier thema's in RM	7

In 2019 is een Taskforce opgericht om de Roadmap preventie AVP op te stellen. Deze Roadmap is in maart 2020 afgerond en aan de Tweede Kamer aangeboden.

Deze voortgangsrapportage is opgesteld door de leden van de Taskforce. Dit zijn

- de provincies Limburg, Noord Brabant, Gelderland en Overijssel
- de Producentenorganisatie Varkenshouderij (POV)
- vertegenwoordigers van drie natuurorganisaties: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Landschappen.nl
- Het ministerie van LNV

Inleiding

In mei 2020 is de Roadmap Preventie introductie Afrikaanse varkenspest (AVP) opgesteld en gepubliceerd. In deze roadmap (RM) staan zestien aanbevelingen die tot doel hebben de kans op introductie van het AVP virus in Nederland te verkleinen. De aanbevelingen uit de RM zijn daarna verder uitgewerkt in een aantal werkgroepen. In deze rapportage staan de resultaten van de acties van de afgelopen twee jaar samengevat.

In de RM worden 4 thema's onderscheiden: de varkenshouderij, wilde zwijnen, menselijk handelen en bestrijden aan de bron. Binnen elk thema zijn enkele aanbevelingen in de RM opgenomen, in onderhavige rapportage wordt de uitwerking van deze aanbevelingen weergegeven.

Thema 1 Varkenshouderij

Een belangrijke aanbeveling ging over bioveiligheidsmaatregelen op varkenshouderijen. De POV heeft in de zomer van 2021 een digitale hygiënescan 'AVP preventiescan' gelanceerd. Via vakpers en andere communicatiekanalen zijn varkenshouders en erfbetreders geïnformeerd onder de slogan 'spoor de lekken op en dicht ze'. Er zijn twee verschillende versies van deze AVP preventiescan gemaakt: voor binnen gehouden en buiten gehouden varkens. Verder is een zogenaamde 'douche award' ingesteld: een ludieke actie om de scan onder de aandacht te brengen. Met de prijsuitreiking in 2021 is het belang van biosecurity op een positieve wijze onder de aandacht gebracht en tevens de AVP-scan belicht. In 2022 is deze actie wederom georganiseerd. Er is ook een extra categorie toegevoegd om de reinigings- en ontsmettingsplaats voor varkenstransportmiddelen op het varkensbedrijf onder de aandacht te brengen door 'de mooiste R&O plek' uit te roepen.

Varkenshouders van houderijen waar de biosecurity op het bedrijf nog kan worden verbeterd worden vanuit Integrale Ketenbeheersing (IKB) benaderd. Dit punt is ingekaderd in nieuwe IKB-eisen.

Daarnaast is er een (concept) rapportage opgeleverd door de Gezondheidsdienst voor dieren (GD) 'Financiële voordelen bioveiligheidsmaatregelen op varkensbedrijven'. Dit was een literatuurstudie waarbij de kosten van bioveiligheidsmaatregelen tegenover de voordelen (zoals verminderde ziektelast ten gevolge van andere ziekten dan AVP) van een optimaal ingerichte en uitgevoerde bioveiligheid inzichtelijk is gemaakt. Dit is gedaan met het doel een extra prikkel te geven voor varkenshouders om hierin te investeren en de bioveiligheidsmaatregelen goed uit te voeren. Het rapport is vertaald in een 'praatplaat' die door de GD in hun magazine is gepubliceerd. De praatplaat kan worden gebruikt door erfbetreders om het bredere belang van biosecurity met de veehouder te bespreken. Op deze praatplaat wordt ook verwezen naar de AVP preventiescan.

Bovenstaande uitgewerkte initiatieven dragen bij aan scholing, communicatie en voorlichting. Daarnaast zijn de afgelopen twee jaar verschillende digitale kennissessies georganiseerd over bedrijfshygiëne en binnenbrengen van ziektekiemen. Ook in de vakliteratuur wordt hier herhaaldelijk aandacht aan besteed. Op deze wijze vindt invulling van de aanbeveling over scholing plaats.

Geregeld wordt met diverse belanghebbenden en partijen gecommuniceerd die met houders van hobbyvarkens (RE-bedrijven) in contact staan. Dit zijn bijvoorbeeld voerleveranciers, dierenartsen, leden van stamboekorganisaties en fokkers. Belangrijk is dat deze communicatieacties herhaaldelijk plaatsvinden. De Hobbyvarkenvereniging (HVV) ziet toe dat dit ook werkelijk gebeurt. Via een facebookgroep en -pagina's is er direct contact vanuit de HVV met hobbyvarkenshouders. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de bestaande registratieverplichting voor varkenshouderijen, een van de andere aanbevelingen uit de Roadmap. Het aantal geregistreerde RE-bedrijven (hobbybedrijven met 4 varkens of minder) is sindsdien toegenomen. Behalve door samenwerking met de HVV is ook door activiteiten in het kader van deze roadmap de doelgroep 'buitenvarkens' in beeld gekomen. Dit zijn houders met varkens die worden gehouden voor consumptie binnen een eigen concept, waarbij varkens buiten leven in een wei of op een

akker, maar ook waarbij varkens worden ingezet als natuurbegrazer en niet onder de reguliere of biologische houderij vallen. De varkens van de hobbyhouders (HVV) zijn niet bestemd voor consumptie, maar meer als huisdier. De buitenvarkenshouders worden gestimuleerd om zich te gaan organiseren en te professionaliseren waar aandacht is voor verankering rondom bioveiligheid, diergezondheid en voedselveiligheid.

De aanbeveling om biosecurity op te nemen in nieuwe stalontwerpen (1.4) is nog niet uitgewerkt.

Thema 2 Wilde zwijnen

Het beheer van wilde zwijnen vindt plaats conform de plannen van de Faunabeheereenheden (FBE). Er wordt geregeld een overzicht gegeven van cijfers over het afschot en deze worden gepubliceerd.

De risico-inventarisaties van de verschillende gebieden en daarmee samenhangende differentiatie in populatiebeheer per terrein (aanbeveling 1) zijn of worden momenteel uitgewerkt door de vier provincies. Dat gebeurt deels aan zogenaamde zwijnentafels, op het niveau van de wildbeheereenheden, en deels op provinciaal en FBE niveau. Daarbij is ook gekeken naar het gebruikte instrumentarium ten behoeve van het beheer (aanbeveling 2). Niet elk instrument leent zich voor gebruik in een bepaald gebied. Daarom hebben de provincies ook gekeken welk instrument in welk gebied het beste kan worden ingezet. Deze input wordt meegegeven aan FBE en WBE en kunnen worden gebruikt in de nieuwe faunabeheerplannen. Beheermethoden worden aangepast al naar gelang van de situatie in een bepaald gebied (aanbeveling 3). Gegevens en ervaringen worden zo goed mogelijk tussen alle WBE's gedeeld. In Noord Brabant is daarnaast een interventieteam ingesteld.

Het onderzoek om een methode te ontwikkelen om aantallen wilde zwijnen beter te kunnen monitoren heeft door de COVID-19-pandemie vertraging opgelopen. Het project is voortgezet in 2021, en wordt afgerond in 2022. Op basis van de voorlopige resultaten is geconcludeerd dat buiten de leefgebieden geen geschikte methoden kon worden ontwikkeld om aantallen wilde zwijnen vast te stellen. Zodra het finale rapport beschikbaar is wordt dit gepubliceerd.

Binnen de provincies wordt gewerkt aan kennisontwikkeling en uitwisseling van kennis en ervaring. De manier waarop dat gebeurt verschilt per provincie. In Limburg bijvoorbeeld wordt sinds 2017 met een provinciale subsidie kennisontwikkeling en -deling als ook de opleiding en begeleiding van nieuwe jagers in Limburg gesteund. Door groot succes is vanuit de Jagersvereniging voortzetting van dit project gewenst en zijn hiertoe in maart 2022 nieuwe subsidieverzoeken ingediend. De Provincie Limburg heeft juni 2022 positief kunnen beschikken op subsidieverzoeken voor de voortzetting van deze projecten met de duur van twee jaar.

Thema 3 Menselijk handelen

Samen met sectorpartijen zijn de meest gebruikte invoerroutes van dieren en fourageerproducten in kaart gebracht. Onderzoek van WBVR naar risico's van introductie via verschillende routes heeft ook inzichten hierover gegeven. WBVR heeft een workshop gehouden met een aantal stakeholders. Daarin werd in gezamenlijkheid gekeken naar een aantal door WBVR geïdentificeerde routes, reizigers, jagers, en naar kansen waar de eerste introductie zou plaatsvinden, varkenshouderij en wilde zwijnen. De resultaten zullen worden verwerkt en komen te zijner tijd beschikbaar.

De dubbele reiniging en ontsmetting (R&O) van transportmiddelen die terugkeren uit landen met besmettingen met AVP in varkenshouderijen geldt nog steeds. Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden om te bezien of de uitvoering en controle op dubbele R&O van transportmiddelen uit risicogebieden beter ingeregeld kan worden, onder andere op basis van het systeem dat in Denemarken gehanteerd wordt. Hieruit blijkt dat er geen acceptabele, werkbare mogelijkheid bestaat die voor alle betrokken partijen uitvoerbaar is. Wel wordt samen met de sectorpartijen voortdurend gewezen op het belang van de extra R&O en is hierover geregeld contact met

transporteurs. Varkenshouders die transportmiddelen op hun bedrijf ontvangen wordt dringend geadviseerd altijd na te gaan of er een juiste R&O heeft plaatsgevonden.

Er hebben in 2021 twee workshops 'communicatie AVP' plaatsgevonden voor een brede vertegenwoordiging aan sectorpartijen. De uitkomsten van deze workshops worden nu door de deelnemers gebruikt in hun communicatie. De hobbyvarkensvereniging heeft aangegeven een stemming (poll) onder de leden te verspreiden (op facebook) rondom registratie van varkens, ook om te zien of de inzet van de afgelopen tijd iets heeft opgeleverd. Daarin zullen ook de uitkomsten van de workshop worden gebruikt. Hisfa (Nederlandse Vereniging van Handelaren in Stro, Fourages en Aanverwante Producten) is ook geweest op de uitkomsten van de workshop. Zij hebben toegezegd op basis van deze uitkomsten flyers te ontwikkelen die ze aan hun leden (en naar internationale chauffeurs) zullen verstrekken. Ook zijn de uitkomsten van de workshop met Rijkswaterstaat besproken. Met hen is geconcludeerd dat de huidige communicatie - plaatsen van borden op parkeerplaatsen langs veelgebruikte internationale routes - voldoet en dat er weinig mogelijkheden zijn om de communicatiecampagne uit te breiden. Wel wordt nog onderzocht of het mogelijk is gerichtere communicatie toe te passen via 'Smart Mobility'. Momenteel wordt gewerkt aan het verbeteren van de informatieborden die bij de rust- en verzorgingsplaatsen langs de rijkswegen met het meeste internationale reisverkeer staan om de boodschap beter onder de aandacht te kunnen brengen.

De risico's van reizigers komende uit landen met AVP is met Hiswa/Recron en ANWB besproken. Ook zij hebben toegezegd informatie over AVP-preventie in de communicatie naar hun achterban mee te nemen.

Thema 4 Bestrijden aan de bron

De grootste risico's voor introductie in Nederland zit in het menselijk handelen. Als er minder uitbraken zijn in landen van de Europese Unie neemt de kans dat virus wordt binnengebracht af. Het is niet aan te geven hoe groot die afname is.

Bestrijding van de ziekte in de EU is aan de Europese Lidstaten zelf. De lidstaten zijn zelf verantwoordelijk voor het toepassen van de Europese regelgeving voor de bestrijding van AVP. Het is niet aan Nederland om AVP in andere landen te bestrijden. Er vinden geregeld EU missies plaats om lidstaten te beoordelen maar bovenal helpen bij de bestrijding van AVP. Het moet wel gezegd dat bestrijding van AVP bij wilde zwijnen bijzonder lastig is, vooral door de wijde verspreiding ervan en de grote populaties waar de lidstaten mee te maken hebben. Ook heeft elke lidstaat te maken met regelgeving op het gebied van natuur en milieu. Binnen de Europese Unie is er veel en vaak overleg over de ontwikkelingen. Dat gebeurt bij het Scopaff, de bijeenkomsten van de raads werkgroep van chief veterinary officers van de Europese Unie (CVO's), de Landbouw- en Visserijraad (LVR) en andere gremia waar het relevant is. Ook is er bilateraal contact tussen NL en andere LS, op verschillende niveaus. Hierbij wordt kennis en ervaring uitgewisseld en kunnen lidstaten input leveren.

Conclusies

Veel aanbevelingen uit de RM Preventie AVP zijn uitgewerkt en kunnen als afgerond worden beschouwd. Er zijn resultaten behaald bij de bioveiligheid op varkensbedrijven en de provincies hebben een gebiedsgerichte aanpak voor beheer opgesteld.

Er zijn ook punten en aanbevelingen die een langduriger/doorlopend karakter hebben, zoals scholing, kennis uitwisseling, voorlichting etc. Ook is de menselijke factor, bijvoorbeeld medewerkers op een bedrijf of personen die terugkeren uit gebieden of landen waar AVP heerst, iets wat nog jaren aandacht vraagt.

Dat geldt ook het bioveiligheidsplan van de POV, dat geregeld onder de aandacht moet worden gebracht en moet worden geactualiseerd waar nodig.

Het risicogebaseerde beheer van wilde zwijnen in relatie tot het voorkomen van bedrijven in bepaalde gebieden vraagt nog verdere invulling.

De TF zal daarom in ieder geval komend jaar verdere acties om de kans van introductie van AVP in Nederland verder te verkleinen blijven volgen.

Bijlagen: overzicht aanbevelingen vier thema's in RM

Thema 1: Varkenshouderij

- 1.1: Verbetering van de bioveiligheid in de huidige houderij*
- 1.1a Ontwikkeling hygiënescan voor commerciële bedrijven; aandacht voor risico's uitloop*
- 1.1b Kosten/baten van bioveiligheid in beeld brengen*
- 1.1c Benadering van varkenshouderijen met suboptimale bioveiligheid*
- 1.2: Scholing, communicatie, voorlichting*
- 1.2a Rol erfbetreders: advisering*
- 1.2b Scholing professionele varkenshouders/medewerkers*
- 1.2c Communicatie en informatievoorziening aan hobbyhouders en overige personen*
- 1.3: Optimalisatie database en registratie van fokkers en houders van hobbyvarkens*
- 1.4: Bioveiligheid verankeren in nieuwe houderijconcepten of stalsystemen*

Thema 2: Wilde zwijnen

- 2.1: Risico-inventarisatie per gebied - differentiatie in populatiebeheer per terrein*
- 2.2: Evaluatie bestaand instrumentarium: inzet en effectiviteit*
- 2.3: Optimaliseren van de beheermethoden*
- 2.4: Onderzoek naar aantallen wilde zwijnen*
- 2.5: Operationalisering gebiedsgerichte aanpak*
- 2.6: Kennis, ervaring, opleiding jachthouders*
- 2.7: mogelijke aanpassing/verduidelijking wet en regelgeving*

Thema 3: Menselijk handelen

- 3.1: risico's van bepaalde materialen en routes in kaart brengen en mogelijk verlagen*
- 3.2: controle op dubbele R&O van wagens die terugkeren uit landen met uitbraken*
- 3.3: communicatiestrategie optimaliseren*
- 3.4: risico van insleep door (internationale) reizigers: betrekken van recreatie- en toeristensector*

Thema 4: Bestrijden aan de bron

- 4.1: Gestructureerd overleg met buurlanden*